

Közérthető összefoglaló

Bevezetés

Az Európai Unió új programozási időszakában (2014-2020) az Előzetes Értékelés és a Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) szerepe megerősített. Az SKV – mely az SKV irányelven alapul EU/2001/42 – célja HUSKROUA ENI Program 2014-2020 környezeti hatásának értékelése.

Az SKV eljárás lefolytatása a programozási időszakban zajlik és a program Európai Bizottság általi elfogadása előtt ér véget, annak érdekében, hogy a környezet magas szintű védelme, valamint a környezeti szempontok figyelembevétele megvalósulhasson a Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020 előkészítése során, különös tekintettel a fenntartható fejlődésre. A Stratégiai Környezeti Vizsgálat a programdokumentum kidolgozásával és ütemezésével párhuzamosan zajlik, illetve annak elfogadása előtt be is fejeződik.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat tárgya a HUSKROUA ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020. A programban résztvevő országok: Magyarország, Szlovákia, Románia és Ukrajna. A programterület a magterületet, valamint a szomszédos területeket foglalja magában. A Stratégiai Környezeti Vizsgálat időkeretét a várható környezeti állapot, valamint a lehetséges környezeti hatások alapján határozták meg, amely a 2014-2020-as időszaktól számított további két év.

A Közös Operatív Program környezeti értékelése a közösségi irányelveknek, valamint a releváns hazai jogszabályoknak megfelelően történt.

A stratégiai környezeti vizsgálat az alábbi folyamatokat foglalja magában:

1. A környezeti hatóságok feltérképezése minden partnerországban
2. Megállapítás a stratégiai környezeti vizsgálat szükségességéről
3. A hatáskör meghatározása és az arról történő egyeztetés
4. A Környezeti Jelentés elkészítése
5. A Környezeti Jelentés társadalmi egyeztetése az illetékes hatóságokkal és a lakossággal
6. A társadalmi egyeztetés során beérkező észrevételek bedolgozása
7. A jelentős környezeti hatások monitoringja
8. Tájékoztatás a döntésről
9. A dokumentum elfogadása

A HUSKROUA ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020 környezeti jelentésének tematikája a releváns környezeti témákat vonultatja fel, melyek közül az alábbiak kerültek kiválasztásra a jelentésben:

- Biodiverzitás, növény és állatvilág
- Levegőszennyezés és klímaváltozás
- Talaj- és földhasználat
- Vízvédelem (felszíni és talajvíz)
- Tájvédelem
- Épített környezet, kulturális örökség
- Népeség és népegészségügy

- Energiafogyasztás, a megújuló energiák használata, közlekedés

A program tartalmának áttekintése

A program stratégiája az alábbi tematikus célkitűzéseket tartalmazza:

- **TO 3** A helyi kultúra népszerűsítése és a történelmi örökség megőrzése **1. prioritás:** A helyi kultúra és a turizmus előremozdítása
- **TO 6** Környezetvédelem, a klímaváltozás hatásainak enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás **1. prioritás:** A környezet fenntartható használata a programterületen – természeti erőforrások megőrzése, az üvegházgázok kibocsátásának, valamint a folyók szennyezésének mérséklése
- **TO 7** A régiók megközelíthetőségének fejlesztése, fenntartható és a klimatikus viszonyoknak ellenálló közlekedési és távközlési hálózatok fejlesztése **1. prioritás:** A közlekedési infrastruktúra kialakítása a személyek és áruk mobilitásának érdekében. **2. prioritás:** ICT infrastruktúra fejlesztése és információ megosztás.
- **TO 8** Közös kihívások a biztonságos határtérség megteremtése érdekében **1. prioritás:** Közös tevékenységek támogatása a természeti és az ember okozta katasztrófák megállítása érdekében, valamint közös cselekvési lehetőségek vészhelyzet esetén. **2. prioritás:** Egészségfejlesztés támogatása

A környezet állapotának jelenlegi helyzete és a felmerülő környezeti problémák

Biodiverzitás, növény- és állatvilág

A programterületet mind európai, mind globális szinten gazdag növény- és állatvilág jellemzi, amely három biogeográfiai régióba sorolható. A Kárpátok ökoszisztémájának alapvető elemeit képezik a területen fellelhető őshonos növények és állatfajok. A területen található természeti és történelmi értékek védelméről a régióban elhelyezkedő nemzeti parkok gondoskodnak, de a helyi növény- és állatvilág fontosságáról tanúskodik a programterület kiterjedt természetvédelmi hálózata. Az Európai Unió tagországaiként Szlovákia, Románia és Magyarország a környezet védelmét érintő nemzeti jogszabályok mellett az európai irányelveket is figyelembe veszi. Az antropogén hatások számos területen fenyegetik a növény- és állatvilág sokféleségét, valamint a természeti örökséget. A föld parlagon hagyása, az élőhelyek csökkenése, átalakulása és fragmentációja, az erdőirtás, a kistelepülések fogyó népessége, az iparosodás, a környezetszennyezés, a városodás, illetve a természeti erőforrások kiaknázása, a klímaváltozás és a tömegturizmus számos negatív hatással bír a Kárpátok tájképére, valamint növény- és állatvilágára. A területen felmerülő környezeti problémák feltehetően az antropogén és természetes eredetű hatások sokféleségének következményei. A biodiverzitást leginkább veszélyeztető tényezők az élőhelyek átalakulása, csökkenése és fragmentációja, amely az iparosodás, a környezetszennyezés, a városodás, az erdőirtás és a földek parlagon hagyásának következménye. Ezen kívül a tömegturizmus is számos negatív hatást okoz, illetve a klímaváltozás is nagyban hozzájárul a tájkép átalakulásához.

Levegőszennyezés és klímaváltozás

A terület klimatikus jellemzőit legfőképpen a térség domborzata határozza meg. A programterületen belül nagy különbségek fedezhetők fel, hiszen az alacsonyabb fekvésű területeken az éghajlat kontinentális, így átlagosan a csapadék is kevesebb, illetve a hőmérséklet is magasabb a hegyvidéki területekhez viszonyítva. Az elmúlt 50 év klimatikus viszonyainak alakulása alapján a következő évtizedekben szélsőséges változásokra lehet számítani a hőmérsékleti értékeket, valamint a csapadék mennyiségét illetően.

A klímaváltozás tekintetében a magyar és szlovák területeken közepes, illetve magas emelkedést lehet prognosztizálni, míg Romániában a változás mértéke enyhébb lesz. A lehetséges hatások növekedésével az alkalmazkodóképesség is fontosabbá válik, annak érdekében, hogy minél inkább elkerülhetők legyenek a klímaváltozás gazdaságra, népességre, épített és kulturális környezetre, valamint a környezetre gyakorolt negatív hatásai. Az üvegházgázok kibocsátásának tekintetében az összes országot csökkenő tendencia jellemzi. A levegő minőségét leginkább befolyásoló szennyezők főként antropogén eredetűek. A környezeti jellemzők figyelemmel kísérését szolgáló monitoring rendszerek fejlesztése és összehangolása elengedhetetlen az ökoszisztémát és a népességet befolyásoló katasztrófák minimalizálása érdekében.

Talaj- és földhasználat

A programterület különböző tájtípusaiból fakadóan a régióban található talajtípusok is sokfélék. A legtermékenyebb talajok a Pannon-medence sík területein, valamint a Podóliai-hátságban találhatók. A talajdegradáció főként a talajréteg csökkenése vagy minőségi romlása miatt következik be köszönhetően a szélsőséges időjárás körülményeknek, amelyek lepusztuláshoz, belvíz kialakulásához, földcsuszamláshoz, továbbá – az emberi beavatkozás révén – nem megfelelő földhasználathoz és szennyezéshez vezetnek. A főbb talajdegradációs folyamatok az alábbiak: talajerózió, szikesedés, talajtömörödés, sivatagosodás, árvíz, földcsuszamlás, a szervesanyag-tartalom csökkenése, valamint a talajszennyezés. Az említett tényezőknek köszönhetően a talaj számos funkciója gyengül (pl.: szűrés, tárolás, elhatárolás, élőhely nyújtás, termelés). Következésképpen szükséges a földhasználat-menedzsment kialakítása, és az értékek figyelemmel kísérése. Az intenzív mezőgazdasági művelés talajdegradációhoz vezethet a nem megfelelő földhasználatból fakadó túlzott műtrágyahasználat vagy a talajtömörödés eredményeképpen. A hulladékkezelés a régió főbb környezeti problémái közé tartozik, amely leginkább a hulladékgyűjtés, szállítás, kezelés, újrahasznosítás és elhelyezés területén okoz gondot. A talajszennyezés kialakulásában főként a nem megfelelő szilárdhulladék elhelyezése, az ipari hulladék kezelése, az ipari, közlekedési és mezőgazdasági tevékenységekből származó szennyezők játszanak fontos szerepet.

Vízvédelem (felszíni és talajvíz)

A régió felszíni vizeinek zömét a Tisza képezi, amelynek vízgyűjtőterülete teljes mértékben lefedi a programterület magyar és román megyéit, illetve a szlovák területek jelentős részét. Az itt található folyók nagy jelentőséggel bírnak, hiszen felhasználásuk sokrétű: vízforrást jelentenek a mezőgazdaság és az ipar számára, befogadják a városi és ipari szennyvizeket, illetve a bányászat, a hajózás és az energiatermelés területén is fontos szerepet töltenek be. Mindemellett a folyók jelentős környezeti kockázatot jelentenek a lakosság és a természet számára a szennyezések és az áradások miatt. Az elmúlt 150 évben a vízgyűjtőkön történő növekvő emberi beavatkozás hatására egyre több környezeti probléma merült fel mind a víz minőségét, mind a mennyiségét illetően. A folyók szennyezése leginkább az épített környezetből, a földművelésből, az ipari tevékenységből, valamint a bányászatból ered. Általánosságban véve az árvízvédelmi rendszer fejlettségét mondható, amelynek részét képezik az árvízvédelmi töltések, csatornák, víztározók és vízszabályozó építmények. Mindezek ellenére problémát jelent az árvízvédelmi töltések fizikai állapota és magassága. Következésképpen egy határon átnyúló előrejelző rendszer kiépítése céljából már történtek lépések, de annak érdekében, hogy árvízvédelmi szempontból biztonságos legyen a terület, további fejlesztések szükségesek. A talajvíz szennyezésének fő forrása az intenzív mezőgazdasági tevékenység és

állattartás, a nem megfelelő ülepítés, valamint a városi területhasználatból fakadó nem megfelelő szennyvízkezelés az ipari létesítmények területén.

Tájvédelem

Különleges geográfiai elhelyezkedésének köszönhetően a programterület rendkívül változatos tájakkal rendelkezik, emellett gazdag ásványi forrásokban. A megművelt földterületek tekintetében a talajdegradáció további környezeti problémákat okozhat, melyet a nem megfelelő földművelés idézhet elő. Mivel a határon átnyúló területek közös egységet alkotnak, közös a táj, a látkép, a környezeti veszélyeket és katasztrófákat, illetve az azokra való felkészülést is közösen kell megoldani.

Épített környezet, kulturális örökség

A Kárpátok kulturális öröksége egyedi, és nagyon fontos Európában. Ennek oka, hogy rendkívül összetett stílusokat és több külső behatást is magába olvasztott. A régió gyakorlatilag érintetlenül őrizte meg az európai népművészetet és építészetet. Természeti és kulturális örökségünk, beleértve szokásainkat és hagyományos eljárásainkat, technológiáinkat, elismert és nélkülözhetetlen összetevői a turizmusnak. Ezt egészítik ki a környezet lenyűgöző értékei. Történelmi épületeink folyamatosan romló állapota aggodalomra ad okot, hiszen a régió komoly értékeit képezik és fontos turisztikai és örökségvédelmi célpontok válhatnak belőlük.

Népesség és népegészségügy

A programterület megközelítőleg 83.000 km², amely magában foglalja Ukrajna, Szlovákia, Románia és Magyarország egyes határ menti területeit; 10 megyét és annak több mint 8 millió lakosát érinti. A munkanélküliség a régió kiemelt szociális problémája. Az elégtelen egészségügyi és szociális infrastruktúra gátolja, akadályozza a társadalmi-gazdasági fejlődést és hozzájárul egészségügyi problémák, betegségek terjedéséhez, ezáltal pedig veszélyezteti a régió fenntartható fejlődését. A kedvezőtlen gazdasági feltételek (munkanélküliség aránya, GDP) miatt negatív migrációs folyamatok indultak a magyar, a szlovák és a román megyékből, és kizárólag az ukrán megyékben tapasztalható pozitív migrációt. A kommunális infrastruktúra komoly hiányosságokkal küzd a régióban, és a megyék között is nagy különbségek tapasztalhatók. A fejlődő területek nagyvárosai, a közlekedési infrastruktúra fejlődésével együtt komoly terheket rónak az emberi egészségre, különösen a zajártalom és az üvegházgáz-kibocsátás jelentős a nagyobb városokban.

Energiafogyasztás, a megújuló energiák használata, közlekedés

A régió energia előállításának legnagyobb részét a fosszilis anyagokra támaszkodik, ezt követi az atom, a víz és végül a megújuló energiaforrások használata. A fosszilis energiahordozók leginkább importált olaj és természetes gáz, fa, valamint szén. A régióknak geostratégiai szempontból nagy jelentőséggel bír, hiszen itt futnak keresztül az olajat és gázt szállító vezetékek nyugat Európába. A rossz pénzügyi és energiatakarékos technológiák elterjedésének hiánya miatt az megújuló energiatermelés és környezetbarát technológiákhoz való hozzáférés limitált (szelektív hulladékgyűjtés, szennyvízkezelés).

Össességében a megújuló energiaforrások legnagyobb része Romániában található, míg legkisebb része Ukrajnában. A közlekedési infrastruktúra különböző sűrűségű és minőségű a programterületen. Mindegyik országban történtek fejlesztések az elmúlt években is, azonban további beruházások

szükségesek. Az ICT infrastruktúra kevésbé fejlett az európai országokhoz képest, kiváltképp a hegyvidéki területeken.

A legjelentősebben érintett területek környezeti jellemzői

A programterület számos nemzeti és nemzetközi megbecsülés alatt álló természeti értékkel rendelkezik, mi több, határon átnyúló felszíni és felszín alatti vizekkel is, melyek igen érzékenyek a szennyeződésekre, így ezek a területek azok, melyek a legjelentősebben érintettek a jövőbeli projektek szempontjából.

Mivel a Program tervezésének jelenlegi fázisában a támogatandó célok és prioritások, a beavatkozási területek még egyeztetés alatt állnak, a környezetre gyakorolt feltehetően jelentős hatás is kidolgozás alatt áll, ám már most figyelembe veszik azokat a tényezőket, melyek a tervezés és végrehajtás során felmerülhetnek.

A környezetvédelmi célkitűzés és azok várható jelentős hatásai a programterületre

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat sikeresen azonosította a nemzetközileg elfogadott fő környezetvédelmi irányvonalakat és szabályozást, amelyekhez a HUSKROUA ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program környezetvédelmi célkitűzéséhez szorosan kötődnek. A politika keret nagymértékben befolyásolhatja a kiválasztott, megvalósítandó környezetvédelmi célokat és a hozzájuk kapcsolódó kérdéseket.

A meghatározott környezetvédelmi politikai kereten alapulva, a környezetvédelmi célokhoz releváns környezetvédelmi kérdések kerülnek meghatározásra. A HUSKROUA ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020 a környezetvédelmi célkitűzések és a származtatott kérdések alapján kerül értékelésre. A program környezetvédelmi hatását a programspecifikus jellemzők határozzák meg, és a megvalósítandó intézkedések a 2001/42-es uniós irányelvnek 3. mellékletével összhangban, azok jelentőségének feltérképezésével kerülnek meghatározásra.

A tematikus célkitűzések és beruházási prioritások megmutatják a programterületen megjelenő környezetvédelmi kihívásokat, keretet adva a projektek és egyéb intézkedések megvalósulásának, kapcsolódva a kulturális örökségvédelem, a környezetvédelemhez területéhez, a klímaváltozás mérsékléséhez, a környezeti biztonság megteremtéséhez.

A program természetesen más programokkal és tervekkel is összhangban áll. A fenntartható környezetvédelem, mint horizontális alapelv került meghatározásra és beépítésre a program tervezése során. A környezetvédelmi problémák és kihívások széles skálája kerül lefedésre a program intézkedései révén. A tervezett intézkedések remélhetőleg jelentős hatással lesznek a víz, a talaj, a növény és állatvilág, a klíma, a népesség (az élet minőségének javulása, egészségügyi állapot) minőségének javulására.

Az intézkedések feltehetően pozitív hatása kedvezően befolyásolja majd a környezet jelenlegi állapotának fejlődését/javulását. Az intézkedések és beavatkozások pozitív hatása túlnyomóan közép és hosszútávon fog jelentkezni (CO₂ kibocsátás csökkentése, a biológiai sokféleség megőrzése).

Negatív hatások csupán az infrastrukturális fejlesztések szempontjából relevánsak. A tervezett fejlesztések (határon átnyúló utak és kerékpárutak felújítása, modernizációja, turisztikai célállomások és az árvízvédelmi infrastruktúra fejlesztése) hozzájárulhatnak az életminőség javulásához, vagy a CO₂ kibocsátás csökkenéséhez, amely pozitív hatások hosszú távon jelentkeznek. A program keretében megvalósuló környezetvédelmi intézkedések nagymértékben hozzájárulhatnak a régi környezeti állapotának fejlődéséhez.

A célkitűzések, prioritások és intézkedések hatásainak nagysága és térbeli kiterjedése a programterület különböző részeit, és a nagyságrendileg eltérő népesség életét befolyásolhatják. A jelenleg rendelkezésre álló információkra alapozva a tervezett intézkedések nem fognak jelentős, határon átnyúló kedvezőtlen hatással járn.

Tervezett intézkedések, amelyek legnagyobb mértékben ellensúlyozzák, csökkentik, vagy megelőzik a program keretében megvalósuló projektek kedvezőtlen környezeti hatásait

A HUSKROUA ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program környezetvédelmi célkitűzései, amelyek a környezetvédelemhez, az éghajlatváltozás hatásainak enyhítéséhez, az azokhoz való alkalmazkodáshoz, a fenntartható közlekedés fejlesztéséhez, valamint a katasztrófavédelem területéhez kapcsolódnak, teljes mértékben összhangban állnak az EU 2020 Stratégia célkitűzéseivel.

A prioritások között kiemelt szerep jut a megújuló erőforrások kihasználásának, az energiahatékonyságnak, és a katasztrófák megelőzésének.

A fenntarthatóságot több beavatkozási terület is erősíti, például: a tájvédelem, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás fejlesztése, környezetbarát közlekedési infrastruktúra létrehozása, valamint tudatosságnövelő intézkedések bevezetése.

A program keretében megvalósuló intézkedések és prioritások olyan komplex, fenntartható fejlesztés részét képezik, amelyekhez közös együttműködési stratégiai szükséges. E szempontból a HUSKROUA ENI Határon Átnyúló Együttműködési program értékelése pozitív, és reális célnak tűnik a régió környezeti állapotának javulása.

Azonban az intézkedések negatív környezeti hatásai is a program prioritásainak a szintjén kerülnek meghatározásra. Ennek eredményeképp olyan intézkedések kerülnek kidolgozásra, amelyek legnagyobb mértékben ellensúlyozhatják, csökkenthetik vagy megelőzhetik ezen negatív hatásokat.

A megvalósítandó intézkedések kiválasztásának magyarázata

Ahol a Stratégiai Környezeti Vizsgálat a 2001/42-es EU-s irányelv szerint kötelező, ott egy Környezeti Jelentés készül, melynek tartalmaznia kell a kiválasztott célkitűzések lehetséges megoldási alternatíváit, valamint azok földrajzi lefedettségét.

A megvalósítandó intézkedések kiválasztásának magyarázata és értékelése elengedhetetlen. Alapvetően a Jelentés tartalmazza a program végrehajtása során fokozatosan megvalósuló intézkedések tervezetét, valamint a "zéró-opciót" (mely a program végrehajtási időszakát előzi meg.).

Ezért, a program környezetvédelmi intézkedések által érintett területek állapota vizsgálat alá esik az "intézkedésekkel együtt illetve azok nélkül" is. Nem csupán az előzetes és a végrehajtási periódusra

szóló vizsgálat kerül lefolytatásra, hanem egy köztes Programstratégia is kidolgozásra és értékelésre kerül.

Tervezett ellenőrző intézkedések

A program keretében megvalósuló fejlesztési intézkedések jelentős hatásának ellenőrzésére már a végrehajtás korai szakaszában is szükség van azért, hogy az esetlegesen felmerülő negatív hatások azonosításra kerüljenek, valamint hogy a megfelelő korrekciós intézkedések kidolgozása megtörténjen.

A javasolt ellenőrző rendszer a meghatározott környezetvédelmi célokon alapul. Általános szabályként, valamint elkerülve a problémákat és duplikációkat – a programdokumentumban feltüntetett indikátorok első körben környezeti szempontból kerültek meghatározásra, hogy mennyire relevánsak a környezeti célkitűzések, intézkedések, kérdések kapcsán.

A Környezeti Jelentés olyan környezetvédelmi intézkedésekhez tartozó plusz indikátorokat is tartalmaz, melyek a programindikátorok által nem lefedettek. A környezeti indikátorok a Környezeti Jelenésben kerülnek meghatározásra, és értékelésüket a Program honlapján teszik közzé.

A javasolt SKV indikátorrendszer az alábbi indikátorokból áll (az indikátor neve és típusa (R – eredményindikátor, O – outputindikátor, I – az SKV által ajánlott indikátor):

A védett terület nagysága a minél jobb természetvédelmi állapot elérése érdekében - O (TO6 P1)

A nem felosztott parcellák átlagos méretének növekedése – I

A kapacitás növelése a környezetvédelem és a klímaváltozás enyhítése érdekében (kérdőívezen alapuló felmérés – alap, közép és végső értékekkel – a releváns szervezetek körében – R (TO6 P1)

Az aktív résztvevők száma a legjobb gyakorlatok megosztására szolgáló eseményeken, figyelemfelhívó kampányokon és oktatási programokon – O (TO6 P1)

A magasabb színvonalú szolgáltatással rendelkező közlekedési járatok száma – O (TO7 P1)

Az együttműködő szervezetek száma a katasztrófavédelem területén - O (TO8 P1)

A katasztrófák megelőzését és előrejelzését szolgáló rendszer által kiszolgált lakosság nagysága - R (TO8 P1)

A szennyezett területeket érintő kezelési folyamatok (kezelési lépések száma az elért célokra vetítve) - I

A revitalizált barnamezős és rekultivált földeket érintő projektek száma, amelyek a Magas Természeti Értékű mezőgazdaságot népszerűsítik - I

Települési hulladéktermelés (Municipal Solid Waste (MSW) kg/capita) – I

A települési hulladék újrahasznosításának aránya (az újrahasznosított hulladék aránya a termelt hulladék mennyiségéhez viszonyítva) - I

Víztermelési index (WEI) – I

A megfelelő hulladék- és szennyvízkezelést, energiahatékonyságot vagy a megújuló energiatermelést célzó beavatkozások száma – O (TO6 P1)

Az előrejelző rendszer által ellátott lakosság nagysága (ellátott lakosok száma) – R (TO8 P1)

A tájvédelmet, tájmenedzsmentet és tervezést célzó együttműködések (projektek) száma - I

A természeti és kulturális környezet védelmét célzó figyelemfelkeltő kampányok száma – I

A hulladék újrahasznosításával és hulladéklerakók helyreállításával kapcsolatos tevékenységek – I

A lakosság által szelektíven gyűjtött hulladék aránya - I

A környezetvédelem és a klímaváltozás enyhítése érdekében megnövekedett kapacitás nagysága (kérdőívezésen alapuló felmérés – alap, közép és végső értékekkel – a releváns szervezetek körében – R (TO6 P1)

A program által támogatott szervezetek száma, amely a helyi kultúra népszerűsítésével és a kulturális örökség megőrzésével foglalkozik – O (TO3 P1)

A program által közvetlenül támogatott kulturális és történelmi emlékhelyek száma – O (TO3 P1)

Az egészségügyi és szociális fejlesztések által ellátott lakosság száma (ellátott lakosok száma) – R (TO8 P2)

A határon átnyúló egészségügyi fejlesztések száma (szolgáltatások száma) – O (TO8 P2)

A szennyvízkezelőkhöz kapcsolódó tevékenységek száma a lakosság arányában – I

Az ivó vízminőségének javítását szolgáló tevékenységek száma - I

A háztartások energiafogyasztása négyzetméterenként - I

A megújuló energiaforrások aránya a teljes energiafogyasztásból (%) - I